

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

ZAKLJUČNA STROKOVNA NALOGA VISOKE POSLOVNE ŠOLE
**ZADOVOLJSTVO LOKALNEGA PREBIVALSTVA Z RAZVOJEM
TURIZMA V NOTRANJSKEM REGIJSKEM PARKU**

Ljubljana, september 2023

TINA VIRANT

IZJAVA O AVTORSTVU

Podpisana Tina Virant, študentka Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, avtorica predloženega dela z naslovom Zadovoljstvo lokalnega prebivalstva z razvojem turizma v Notranjskem regijskem parku, pripravljena v sodelovanju s svetovalcem izr. prof. dr. Kirom Kuščerjem

IZJAVLJAM

1. da sem predloženo delo pripravila samostojno;
2. da je tiskana oblika predloženega dela istovetna njegovi elektronski obliki;
3. da je besedilo predloženega dela jezikovno korektno in tehnično pripravljeno v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, kar pomeni, da sem poskrbela, da so dela in mnenja drugih avtorjev oziroma avtoric, ki jih uporabljam oziroma navajam v besedilu, citirana oziroma povzeta v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani;
4. da se zavedam, da je plagiatstvo – predstavljanje tujih del (v pisni ali grafični obliki) kot mojih lastnih – kaznivo po Kazenskem zakoniku Republike Slovenije;
5. da se zavedam posledic, ki bi jih na osnovi predloženega dela dokazano plagiatstvo lahko predstavljalo za moj status na Ekonomski fakulteti Univerze v Ljubljani v skladu z relevantnim pravilnikom;
6. da sem pridobila vsa potrebna dovoljenja za uporabo podatkov in avtorskih del v predloženem delu in jih v njem jasno označila;
7. da sem pri pripravi predloženega dela ravnala v skladu z etičnimi načeli in, kjer je to potrebno, za raziskavo pridobila soglasje etične komisije;
8. da soglašam, da se elektronska oblika predloženega dela uporabi za preverjanje podobnosti vsebine z drugimi deli s programsko opremo za preverjanje podobnosti vsebine, ki je povezana s študijskim informacijskim sistemom članice;
9. da na Univerzo v Ljubljani neodplačno, neizključno, prostorsko in časovno neomejeno prenašam pravico shranitve predloženega dela v elektronski obliki, pravico reproduciranja ter pravico dajanja predloženega dela na voljo javnosti na svetovnem spletu preko Repozitorija Univerze v Ljubljani;
10. da hkrati z objavo predloženega dela dovoljujem objavo svojih osebnih podatkov, ki so navedeni v njem in v tej izjavi.
11. da sem preveril verodostojnost informacij, ki izhajajo iz zapisov na podlagi uporabe orodij umetne inteligence.

V Ljubljani, dne _____

Podpis študentke: _____

KAZALO

1	UVOD.....	1
2	LOKALNO PREBIVALSTVO IN TRAJNOSTNI RAZVOJ TURIZMA.....	2
3	VPLIVI TURIZMA NA LOKALNO PREBIVALSTVO.....	3
3.1	Kulturni vplivi turizma	4
3.2	Družbeni vplivi turizma	4
3.3	Vplivi turizma na ekonomsko okolje	4
3.4	Vplivi turizma na naravno okolje	5
4	ZAVAROVANA OBMOČJA IN NARAVNI PARKI.....	5
4.1	Zgodovinski pregled razvoja turizma v naravnih parkih	6
4.2	Odnos lokalnega prebivalstva do ustanavljanja naravnih parkov v njihovem območju bivanja.....	7
5	NOTRANJSKI REGIJSKI PARK.....	7
5.1	Cerkniško jezero.....	8
5.2	Rakov Škocjan.....	9
5.3	Križna jama	9
6	TURIZEM V NOTRANJSKEM REGIJSKEM PARKU	10
6.1	Ciljne skupine turistov	12
6.2	Cilji za razvoj turizma.....	13
7	RAZISKAVA ZADOVOLJSTVA LOKALNEGA PREBIVALSTVA O RAZVOJU TURIZMA V NOTRANJSKEM REGIJSKEM PARKU.....	13
7.1	Opredelitev raziskovalnega problema	13
7.2	Namen in cilji.....	14
7.3	Raziskovalna vprašanja	14
7.4	Metodologija.....	15
7.4.1	Vzorec.....	16
7.4.2	Zbiranje in analiza podatkov.....	16
7.5	Rezultati raziskave	16
7.5.1	Kategorija naravno okolje.....	17
7.5.2	Kategorija družbeno kulturno okolje.....	18
7.5.3	Kategorija ekonomsko okolje	18
7.5.4	Kategorija zadovoljstvo obiskovalcev.....	19

7.5.5	Kategorija ekološko izobraževanje.....	20
7.5.6	Kategorija sodelovanje vseh deležnikov.....	20
7.5.7	Povzetek rezultatov raziskave	21
7.6	Omejitve in priporočila za nadaljnje raziskave.....	22
8	SKLEP.....	22
	LITERATURA IN VIRI.....	23
	PRILOGE	25

KAZALO TABEL

Tabela 1:	Prihodi domačih in tujih turistov v občino Cerknica za obdobje zadnjih 5 let....	11
Tabela 2:	Prenočitve domačih in tujih turistov v občini Cerknica za obdobje zadnjih 5 let...11	
Tabela 3:	Povprečna doba bivanja v občini Cerknica za obdobje zadnjih 5 let.....	12

KAZALO PRILOG

Priloga 1:	Tabela kodiranja	2
------------	------------------------	---

1 UVOD

Turistična potovanja so postala pomembna vrednota v današnji družbi in postajajo neločljiv del človeških življenj, še posebej ob razvoju mobilnosti in večji cenovni dostopnosti potovanj (Streimikiene in drugi, 2020, str. 260). Ob skoraj neustavljivem razvoju turizma pa ne smemo pozabiti na zadovoljstvo lokalnega prebivalstva na turističnih območjih, zato se zaključna strokovna naloga osredotoča na lokalno prebivalstvo in turizem, ki se razvija v njihovem območju bivanja, bolj specifično v zavarovanih območjih in naravnih parkih, saj je področje raziskovanja v zaključni strokovni nalogi Notranjski regijski park. Ta naloga je pomembna predvsem zaradi vpogleda mnenj lokalnega prebivalstva, ki se bodo z večjim številom turistov in razvojem turizma srečevali na dnevni ravni; rezultati zaključne naloge lahko konkretno pomagajo tistim, ki delajo na strategiji razvoja in si želijo dodatnega vpogleda s strani lokalnega prebivalstva.

Kot izpostavljajo Uslu in drugi (2020), turizem lahko na lokalno prebivalstvo vpliva na različnih področjih pozitivno ali negativno, zato je njihovo vključevanje v razvoj turizma kot pomembni strateški vidik ključno za njihovo zadovoljstvo. V povezavi z zadovoljstvom je problem v zaključni strokovni nalogi, ali so lokalni prebivalci zadovoljni z razvojem turizma v Notranjskem regijskem parku.

Namen zaključne strokovne naloge je analizirati zadovoljstvo lokalnih prebivalcev v Notranjskem regijskem parku in pregledati teoretično stran trajnostnega razvoja turizma, vplivov turizma na lokalno prebivalstvo ter turizma v Notranjskem regijskem parku. V skladu z namenom je cilj zaključne strokovne naloge mnenja lokalnih prebivalcev, ki bodo pridobljena z intervjuji, kategorizirati glede na model trajnostnega razvoja turizma in posamezno kategorijo opredeliti glede na zadovoljstvo lokalnih prebivalcev.

Struktura zaključne strokovne naloge se prične z uvodom, ki mu sledi šest poglavij in sklep. V drugem poglavju sta najprej predstavljena trajnostni razvoj turizma in njegova povezava z lokalnim prebivalstvom, nato pa so v naslednjem poglavju opisani še vplivi turizma na lokalno prebivalstvo. V nadaljevanju so v splošnem predstavljena zavarovana območja in naravni parki skupaj z zgodovinskim pregledom turizma v naravnih parkih in odnosom lokalnih prebivalcev do ustanavljanja naravnih parkov na njihovem območju bivanja. Nato se zaključna strokovna naloga poglobi še v izbrano področje za raziskavo Notranjski regijski park in njegove tri glavne znamenitosti ter v predstavitev turizma v parku, ki mu sledi poglavje raziskava zadovoljstva lokalnega prebivalstva o razvoju turizma v Notranjskem regijskem parku. Na koncu vse skupaj zaokroži sklep, ki mu sledijo še literatura, viri in priloge.

2 LOKALNO PREBIVALSTVO IN TRAJNOSTNI RAZVOJ TURIZMA

Z naraščanjem pomembnosti turizma, čedalje večjim številom turistov in povečanjem dostopnosti do turizma močno pridobi pomen tudi trajnostni razvoj turizma. Vprašanje, kako naj se turizem, ki v svoji osnovi potrebuje številne vire, nadalje razvija na način, ki zagotavlja trajnost in zadovoljstvo lokalnih prebivalcev, je zelo pomembno in je razčlenjeno na različne vidike. Kot navajajo Sanagustín in drugi (2020) obstaja tesna povezava med stopnjo zadovoljstva lokalnega prebivalstva in njihovim odnosom do razvoja turizma. Koncept trajnostnega razvoja turizma temelji na treh stebrih in dodatno na treh zahtevah, in sicer so trije stebri naravni, družbeno kulturni in ekonomski steber (Purvis in drugi, 2018). Tri zahteve pa so zadovoljstvo obiskovalcev, ekološko izobraževanje in sodelovanje vseh deležnikov, med katerimi je potrebno najti ravnotežje za dolgotrajno uspešnost razvoja turizma na destinaciji (Streimikiene in drugi, 2020, str. 259). Bolj podrobneje se prvi steber trajnostnega razvoja turizma osredotoča na naravno okolje in predvsem optimalno uporabo naravnih virov, ki so na voljo. Ta vidik je zelo pomemben za trajnostni razvoj turizma, saj je vzdrževanje ekoloških procesov, ohranjanje biodiverzitete in naravne dediščine ključno za uspešen dolgotrajni obstoj turizma na območju, saj prav to privablja turiste na destinacijo – ohranjanje te pa zagotavlja zadovoljstvo in pozitiven vidik tako za lokalne prebivalce kot za obiskovalce. Drugi steber se navezuje na družbeno kulturni vidik in izpostavlja, da je treba spoštovati družbeno in kulturno avtentičnost lokalnega prebivalstva. V to spada ohranjanje njihove kulturne dediščine in zgrajene dediščine ter spoštovanje njihovih tradicionalnih vrednot. Hkrati naj bi trajnostni razvoj turizma prispeval k medsebojnemu razumevanju različnih kultur in spodbujal večjo toleranco med njimi. Tretji steber predstavlja ekonomsko plat in uspešnost poslovanja trajnostnega turizma dolgoročno in izpostavlja pomembnost socialnih in ekonomskih koristi za vse udeležence ter njihovo pravično razporeditev; sem spada tudi lokalno prebivalstvo. V ekonomski steber spadajo različna področja, kot je stabilna zaposlenost, pridobivanje primernih dohodkov in socialnih storitev za lokalno prebivalstvo ter odpravljanje revščine (UNWTO, brez datuma).

Za prej navedene tri zahteve, namenjene uresničevanju trajnostnega razvoja, razumemo zadovoljstvo obiskovalcev, ekološko izobraževanje z namenom povečevanja ekološke zavesti in odgovornosti obiskovalcev ter sodelovanje in partnerstvo vseh deležnikov, med njimi tudi politično vodstvo (Streimikiene in drugi, 2020, str. 259). Potrebno je tudi poudariti, da je trajnostni turizem koncept, ne vrsta turizma, zato ga lahko apliciramo na vse vrste turizma preko prej navedenih treh stebrov in zahtev (UNWTO, brez datuma).

Turizem oziroma predvsem masovni turizem pogosto izkorišča lokalno prebivalstvo, njihove običaje, kulturo in način življenja ter jih iz koristi, ki jih turizem ponuja izključuje, kar sproža nezadovoljstvo. Zato so pomembne nove alternativne oblike turizma, na katere je apliciran koncept trajnostnega turizma, ki opolnomočijo lokalno prebivalstvo in so v zadnjem desetletju spodbujane s strani svetovne turistične organizacije (Streimikiene in

drugi, 2020, str. 259–262). Primer tega je skupnostni turizem, katerega cilj je aktivno vključevanje lokalnih prebivalcev v razvoj turizma, kar je ključno za zagotavljanje trajnosti, saj so ti eni izmed pomembnih udeležencev v turizmu (Shahrukh in drugi, 2019, str. 1–4). Aktivno vključevanje lokalnih prebivalcev v razvoj turizma pomeni, da imajo ti ekonomske koristi s strani turizma in nadzor nad generacijo prihodkov, kar izboljša njihov ekonomski status in zmanjšuje revščino. Hkrati pomaga lokalnim prebivalcem ohraniti njihovo kulturo in tradicijo, kar vodi v porast zanimanja za kulturo s strani turistov ter spodbuja medkulturno izmenjavo in izobraževanje. Skupnosti turizem ne spodbuja masovnega turizma, zato omogoča optimalno uporabo naravnega okolja in dviguje ekološko zavest in željo po ohranjanju biodiverzitete tako lokalnim prebivalcem kot turistom z namenom zagotavljanja edinstvenih turističnih izkušenj, kar je v interesu vseh udeležencev. Prav tako je pomembno izpostaviti, da imajo lokalni prebivalci moč pri odločanju in načrtovanju, kar spodbuja sodelovanje in usposabljanje skupnosti za namene turizma ter omogoča pravično porazdelitev sredstev. Tako lahko uspešna implementacija skupnostnega turizma na destinaciji zagotavlja trajnostni razvoj turizma in s tem tudi zadovoljstvo lokalnih prebivalcev, saj uspešno izpolnjuje pogoje vseh treh stebrov in zahtev. Za tiste deležnike, ki neposredno komunicirajo s turisti in so aktivno vključeni v turizem, pa je njihovo zadovoljstvo in dožemanje turizma ključno, saj teorija socialne izmenjave izpostavlja, da lokalni prebivalci svojo podporo turizmu določajo glede na koristi, ki jih pridobijo, in njihovo osebno dožemanje pozitivnih in negativnih vplivov turizma (Shahrukh in drugi, 2019, str. 1–4).

3 VPLIVI TURIZMA NA LOKALNO PREBIVALSTVO

Z rastjo in razvojem turizma se posledično večajo tudi vplivi turizma na različne vidike, še posebej v zadnjih dveh desetletjih, saj je turizem postal bolj cenovno dostopen, kar omogoča večje število potovanj za širšo množico ljudi. Vplivi turizma so številni in lahko vplivajo na naravno okolje, gospodarstvo, kulturo, družbo in lokalno skupnost, ki je pogosto ob razvijanju turizma na njihovem območju prisiljena sprejeti nov način življenja ali pa se prilagajati vplivom razvoja turizma, ki so lahko pozitivni ali negativni. Pozitivni vplivi turizma pri lokalnih prebivalcih zagotavljajo zadovoljstvo, negativni vplivi pa sprožajo nezadovoljstvo. Ti so podrobneje predstavljeni v nadaljevanju. Moč vplivov je odvisna tudi od količine turizma, vrste destinacije in turističnih produktov, saj so nekateri lahko bolj invazivni v domače okolje lokalnega prebivalstva kot drugi. Lokalno prebivalstvo lahko spremembe zaradi razvoja turizma sprejme s pozitivnim pogledom ali pa spremembe dojema kot nezaželene in do njih čutijo odpor, zato je ključno, da je vključeno kot pomemben strateški vidik za razvoj turizma, saj je visoko zadovoljstvo lokalnega prebivalstva eden izmed vidikov, ki so pomembni za trajnostni razvoj turizma (Uslu in drugi, 2020, str. 3–4).

3.1 Kulturni vplivi turizma

Kulturni vplivi turizma na lokalno prebivalstvo so številni; pogosto omenjamo prekomerno komercializacijo kulture lokalnih skupnosti. Tega štejejo kot negativnega, saj lokalno prebivalstvo prilagodi svojo originalno kulturo za potrebe turizma in ta lahko postane zgolj turistični produkt ter z leti izgubi svojo pristnost. Izguba pristnosti predstavlja velik problem, saj unikatnost kulture izgubi globlji pomen za svoje pripadnike in je posnemana s strani tistih, ki originalno niso pripadniki te kulture. Primeri komercializacije kulture so izvajanje obredov samo kot nastop za turiste in prodaja masovno izdelanih spominkov na destinaciji, namesto ročno izdelanih s strani lokalnega prebivalstva (Glup, 2021, str. 54–55). Prav tako lahko izgubo pristnosti kulture sprožijo prekomerni prihodi turistov ali masovni turizem, ki po številu popolnoma preglasi lokalno prebivalstvo in njihove potrebe, kar posledično škoduje lokalni kulturi, ki se v množičnih številkah turistov izgubi (Tolkach in Pratt, 2019, str. 371–374). Na drugi strani lahko strateško primerno usmerjeni prihodki iz naslova turizma sprožijo obnovo in obuditev kultur, ki so bile pozabljene in lahko ponovno zaživijo s pomočjo turizma, kar štejejo kot enega izmed pozitivnih vplivov turizma na kulturo lokalnega prebivalstva, ki zagotavlja zadovoljstvo (Glup, 2021, str. 54–55).

3.2 Družbeni vplivi turizma

Družbeni vplivi turizma imajo direktno povezavo s kvaliteto življenja in zadovoljstvom lokalnega prebivalstva, saj vpliva na njihov vsakdan, zato ga lokalno prebivalstvo pogosto bolj zaznava. Med pozitivne vplive štejejo povečano komunikacijo, povečano izmenjavo kulturnega znanja in razvoj skupnosti s povečanjem razumevanja in strpnosti. Preko teh izmenjav se povečuje tudi zadovoljstvo, sodelovanje in vrednost skupnosti. Prav tako turisti prinašajo s seboj svoje običaje in način življenja, kar pa lahko spremeni stil življenja na destinaciji. Zaradi individualnosti posameznih destinacij in lokalnih skupnosti, lahko to znotraj štejejo kot pozitivni ali kot negativni vpliv. Negativni družbeni vplivi turizma so lahko zaradi povečanega obiska večja stopnja kriminala, vandalizem, preobremenjenost javnih storitev, konflikti med turisti in lokalnim prebivalstvom, izključevanje potreb lokalnega prebivalstva in prioritiziranje potreb turistov (Ramkissoo, 2020, str. 446–447).

3.3 Vplivi turizma na ekonomsko okolje

Turizem ima na destinacijo in lokalno prebivalstvo tudi ekonomske učinke, kar lahko pomeni izboljšanje gospodarstva na področju tako za javni kot privatni sektor. Zaradi povečanja števila potovanj še posebej v zadnjih dveh desetletjih je turizem postal prepoznan kot pomemben vir dohodkov in spodbuja ekonomsko rast področij (Gómez in drugi, 2021). Razvoj turizma na destinaciji pomeni spopad z revščino, ustvarjanje novih poklicev za lokalno prebivalstvo in splošen gospodarski razvoj in napredek zaradi višjega bruto domačega proizvoda. S prihodki od turizma lahko izboljšajo infrastrukturo na destinaciji in zvišajo svoj življenjski standard, zato je pomembno predhodno vzpostaviti strategijo, ki ne

izključuje lokalnega prebivalstva iz ekonomskih koristi turizma. Negativne posledice ekonomskih vplivov za lokalno prebivalstvo so torej, če so iz razvoja izključeni in uvozijo delovno silo namesto izobrazijo domačine, kar lahko pomeni tudi višanje cen življenjskih dobrin in nepremičnin na destinaciji, inflacija in višanje davkov, sproženo zaradi prekomernega priseljevanja. To posledično sproža nezadovoljstvo in otežuje življenje lokalnemu prebivalstvu, ki lahko v njihovem domačem okolju postane manjšina. Pomembno je torej strateško vključevanje lokalnega prebivalstva v razvoj turizma za zagotavljanje zadovoljstva in z rastjo turizma in prihodkov nadgrajevati tako osnovno kot turistično infrastrukturo, da ta dohaja število prihodov (Mayer in Vogt, 2016, str. 171–173).

3.4 Vplivi turizma na naravno okolje

Med drugimi vplivi je vpliv turizma na naravno okolje eden izmed najbolj prepoznanih, saj so posledice pogosto hitro opazne. Na eni strani uničenje naravnega okolja zaradi prekomernega turizma, na drugi strani pa prepoznanje pomembnosti naravnega okolja in njegovo zavarovanje v obliki naravnih parkov in zaščitenih območij; obe strani imata posledično velik vpliv na lokalno prebivalstvo in njihovo zadovoljstvo. Neprimeren razvoj in prekomerni turizem, ki ga destinacija ne more prenesti, in posledično uničenje naravnega okolja pomeni slabšanje njihovega domačega okolja, onesnaževanje in škodovanje skupnosti, ki se lahko začne odseljevati v iskanju boljših pogojev. Medtem je na drugi strani zavarovanje naravnega okolja in prepoznanje destinacije kot pomembnega naravnega območja pozitivno za ohranjanje narave in okolja bivanja, vendar za lokalno prebivalstvo to lahko pomeni omejitev njihove dosedanje uporabe, omejitve, kje lahko živijo in koristijo naravne vire, spremembe namembnosti zemljišč iz kmetijskih v zazidljive za namene turizma, kar posledično spremeni njihov način življenja ter povzroča izgubo prej omenjene pristnosti na destinaciji (Glup, 2021, str. 55–58).

4 ZAVAROVANA OBMOČJA IN NARAVNI PARKI

Med zavarovana območja štejemo naravne parke, naravne rezervate in naravne spomenike. Zavarovana so lahko s strani države, občine ali obeh skupaj z namenom ohranjanja unikatnosti naravnega okolja, žive in nežive narave ter rastlin in živali, ki jih najdemo v slovenskem okolju. Pomembnost ohranjanja okolja je ključno z vidika trajnosti in zahteva sodelovanje celotne družbe in države. Znotraj zavarovanih območij veljajo prepovedi in posebna pravila, ki zagotavljajo ohranjanje narave, minimiziranje škode in označevanje zavarovanih območij ter so zapisana v pravilniku o označevanju zavarovanih območij, naravnih vrednot, ekološko pomembnih območij in območij Natura 2000. Pravilnik je določen s strani Ministrstva za naravne vire in prostor, direktorata za naravo, in sicer spada v sektor za biotsko raznovrstnost (Ministrstvo za naravne vire in prostor, brez datuma).

Pomembnost naravnih parkov je v Sloveniji velika, saj zavarovana območja obsegajo kar 13,9 % slovenskega ozemlja (Mežan, 2021). Med zavarovana območja spadajo naravni

parki, ki so glede na njihovo obsežnost lahko narodni, regijski in krajinski. V Sloveniji je Triglavski narodni park edini uvrščen kot narodni, poznamo pa še tri regijske parke; med njih spada tudi Notranjski regijski park in kar 34 krajinskih parkov, v katerih najdemo številne naravne vrednote ter biotske pestrosti (Zavod Republike Slovenije za varstvo narave, brez datuma). Primarni namen ustanovitve naravnih parkov je zavarovanje narave in naravnih spomenikov, ki krasijo Slovenijo, ter zagotavljanje dolgoročne ohranjenosti teh tako za nas kot za prihodnje generacije. Poleg primarnega cilja imajo narodni parki tudi posredne učinke, med katere spadajo na primer povečanje obiska turistov, spodbujanje rekreacije, varovanje prsti, uravnavanje klime, povečanje ekonomskih pridobitev in mnogi drugi (Veenvliet in drugi, 2018).

4.1 Zgodovinski pregled razvoja turizma v naravnih parkih

Zgodovinsko gledano že pojav zavarovanih območij in ustanavljanje naravnih parkov prikazuje spremembo v družbenih vrednotah, kar predstavlja pomembno osnovo za razvoj turizma na teh območjih. Prizadevanje za ohranjanje narave v smislu ustanavljanja naravnih parkov sega v 19. stoletje, kjer v času industrializacije pridobi pomembnost naravoslovje, zato družba začne ceniti neokrnjeno naravo, kar je razvidno z ustanovitvijo prvega naravnega parka Yellowstone leta 1872 (Lesjak in drugi, 2020, str. 228–230). Na globalni ravni je približno 80 % zavarovanih območjih bilo ustanovljenih do leta 1962; takrat je v Evropi potekal tudi prvi kongres o zavarovanih območjih (Walters in Čivić, 2013, str. 122–124). Razlogi za ustanovitev naravnih parkov so se v zgodovini spreminjali in dopolnjevali. Prvi naravni parki so bili namenjeni rekreaciji, počitku in predvsem predstavljali korist ljudem, kar je za turistični sektor pomenilo veliko zaslužka. Razvoj turizma na teh območjih je bil torej relativno hiter in osredotočen predvsem na ekonomski vidik ter maksimizacijo dobička. Povojni čas pa predstavlja razvojni mejnik, saj se ustanavljanje naravnih parkov močno pospeši; hkrati v ospredje postavijo vidik zaščite narave in ohranjanje biodiverzitete, kar danes predstavlja enega izmed osnovnih vidikov za ustanavljanje. Temu se prilagajajo tudi turizem in njegove nove pojavne oblike, kot so ekoturizem, ki v ospredje postavljajo ohranjanje narave. V 70. letih prejšnjega stoletja se število ustanovljenih parkov kar podvoji, vendar kljub temu, da v ospredju ni samo maksimizacija dobička, v tem času sodelovanje z lokalnim prebivalstvom in skupnostjo še ne predstavlja pomembnega vidika. To opazimo šele kasneje, ko razvoj turizma postane strateško opredeljen in začne aktivno vključevati lokalno prebivalstvo ter želi zagotavljati tudi njegovo zadovoljstvo. V zgodovini razvoja turizma v naravnih parkih opazimo, da se je ta prvotno osredotočal na privabljanje čim več gostov in diverzifikacijo ponudbe; ob čedalje večjem obisku se danes osredotoča na management in upravljanje velikega števila obiskovalcev, v nekaterih primerih tudi omejevanje. Povečano število obiskovalcev ali turistov v naravnih parkih je pogojeno s prej omenjeno spremembo družbenih vrednot, večanjem pomembnosti ohranjanja okolja, čedalje večjo okoljsko ozaveščenostjo, spreminjanjem življenjskih stilov, povečanjem mobilnosti in splošno čedalje večjo dostopnostjo turizma (Lesjak in drugi, 2020, str. 228–230).

V Sloveniji prvo zavarovano območje predstavlja Triglavski narodni park oziroma takrat imenovani Alpski varstveni park, ki je obsegal le del trenutnega območja. Ustanovljen je bil leta 1924 in spada v eno izmed najstarejših zavarovanih območij v Evropi. V zgodovini razvoja naravnega parka in turizma znotraj je sledil enaki poti kot drugi parki, saj je prvotno obsegal samo del neokrnjene narave in predstavljal območje za rekreacijo in sprostitev; šele leta 1981 z ustanovitvijo današnjega Triglavskega narodnega parka v ospredje postavijo ohranjanje narave, zato tudi povečajo njegov obseg. V obeh oblikah je bilo lokalno prebivalstvo izključeno iz razvoja parka in turizma; interesi lokalnega prebivalstva in njegovo vključevanje se pojavi šele leta 2016 z načrtom upravljanja, kjer je tema tudi razvoj turizma in kako to vpliva na lokalno prebivalstvo (Lesjak in drugi, 2020, str. 229).

4.2 Odnos lokalnega prebivalstva do ustanavljanja naravnih parkov v njihovem območju bivanja

Kot je že bilo omenjeno, je prvotno ustanavljanje parkov bilo namenjeno zgolj človeški rabi in turizmu, nato ob porasti naravovarstva pridobi na pomembnostni vidik zaščite okolja, kasneje pa je vključeno v pogled in razvoj še lokalno prebivalstvo (Lesjak in drugi, 2020, str. 229). V nekaterih primerih v preteklosti so z ustanovitvijo parka zaščitili le naravno okolje, onemogočili pa so preživetje lokalnemu prebivalstvu in njihovo uporabo naravnih virov ter izvajanje tradicionalnih aktivnosti. V takih primerih je lokalno prebivalstvo oškodovano, saj ima omejen dostop do svojih življenjskih potrebščin. Torej pogled lokalnega prebivalstva ob ustanovitvi ni bil upoštevan, kar je imelo nanj negativni vpliv. V takem primeru ima lokalno prebivalstvo negativni odnos do ustanavljanja naravnih parkov in razvoja turizma na območju, kar povzroča nezaželen razkorak med lokalnim prebivalstvom in ustanavljanjem naravnih parkov (Nepal in Weber, 1995, str. 13–15).

Ena izmed najpogostejših rab zavarovanih območij je namreč turizem, kar pomeni, da naravni parki privabljajo obiskovalce in turiste, kar vpliva na lokalno skupnost in na lokalne prebivalce v neposredni bližini. Odnos lokalnega prebivalstva do ustanovitve naravnih parkov na njihovem območju bivanja je pogojen z ugodnostmi, ki jih pridobijo, pogosto z ekonomski prilivi in gospodarskim razvojem območja, še posebej v nerazvitih predelih, kjer turizem predstavlja glavno gospodarsko dejavnost. Pomembna je tudi razdelitev prihodkov, ki naj bi bila čim bolj enakomerna, saj se v nasprotnem primeru pojavi prepad med deležniki, ki so vključeni, in med preostalimi. Prav tako je pomembna moč in vključenost pri odločanju, saj so le tako predstavljena njihova mnenja in želje. Če so ti vidiki izpolnjeni, so lokalni prebivalci veliko bolj naklonjeni in zadovoljni ob ustanovitvi naravnega parka (Walpole in Goodwin, 2002, str. 160–161).

5 NOTRANJSKI REGIJSKI PARK

Notranjski regijski park, v nadaljevanju imenovan samo Notranjski park, je bil ustanovljen leta 2002 s strani občine Cerknica, v kateri tudi leži in obsega približno 222 kvadratnih

kilometrov. Ustanovljen je bil z namenom ohranjanja narave, naravnih ekosistemov, geoloških in hidroloških lastnosti ter kulturnih vrednot tega območja. Poslanstvo Notranjskega parka je poleg varovanja in ohranjanja narave ter kulture tudi naravovarstveno ozaveščanje lokalnih prebivalcev in obiskovalcev parka ter spodbujanje inovativnega, trajnostnega in preišljenega razvoja nadaljnjega turizma. Vizija Notranjskega parka je postati najuspešnejši slovenski naravni park in svetovno prepoznano turistično območje, medtem ko so cilji parka številni. Nekateri izmed njih so preprečevati negativne posege ter vplive na okolje in zmanjšati vpliv že izvedenih neprimernih posegov, postati pilotno območje za prikaz dobrih praks na področju varstva narave, razširitev območja zavarovane narave, dvigniti ugled in prepoznavnost parka, predvsem v očeh lokalne javnosti (Notranjski park, brez datuma).

Za območje Notranjskega parka je značilna visoka stopnja ohranjenosti naravnih življenjskih prostorov, raznolika pokrajina polna kraških pojavov, raznovrstni habitati, živalstvo in rastlinstvo ter ohranjena kulturna dediščina; hkrati je dom tudi zavarovanim, ogroženim in redkim rastlinam, med njimi tudi endemnim vrstam. Poleg tega je Notranjski park poln naravnih znamenitosti; med najpomembnejše uvrščamo Cerkniško jezero, Rakov Škocjan, Križno jamo, Slivnico, Javornike, Menišijo ter sotesko Iške in Zale (Naravni parki Slovenije, brez datuma).

V Notranjskem parku je tudi veliko kulturne dediščine, povezane z lokalno skupnostjo in tamkajšnjimi prebivalci, ki si svojo kulturo prizadevajo ohraniti in jo predstaviti obiskovalcem. V kraju Dolenje Jezero, ki je v neposredni bližini Cerkniškega jezera, je postavljen muzej Cerkniškega jezera, imenovan Jezerski hram; v muzeju so stare fotografije in predmeti, ki so jih pred leti uporabljali prebivalci objezerskih vasi; hkrati je v muzeju tudi maketa jezera, ki prikazuje jezero skozi letne čase. V Notranjskem parku je tudi tako imenovana Hiša izročila, katere namen je ohranjanje tradicionalnih obrti na tem območju in prenašanje znanja na mlade in obiskovalce. Med tradicionalne dejavnosti in obrti spadajo steklarstvo, oglarstvo, kovaštvo, lanarstvo, žganjekuha, kontrabantarstvo, čolnarstvo, furmanstvo in mnoge druge, ki bi bile danes pozabljene, če si jih ne bi prizadevali ohranjati. Poleg tega je območje Notranjskega parka bilo področje številnih arheoloških najdb; hkrati lahko najdemo tudi stavbno dediščino, spomenike, cerkve, kapelice in vojaško dediščino (Občina Cerknica, 2021b).

5.1 Cerkniško jezero

Cerkniško jezero predstavlja eno izmed glavnih naravnih znamenitosti Notranjskega parka, saj je eno izmed največjih presihajočih jezer v Evropi. Površina Cerkniškega jezera je ob normalnem vodostaju približno 20 kvadratnih kilometrov, medtem ko je ob padavinah največja površina jezera 26 kvadratnih kilometrov. Odtokanje vode se začne v pomladnih in poletnih mesecih, kadar ni dežja in voda odteče preko požiralnikov v podzemlje; voda iz jezera odteka na več mestih; podzemni sistem je močno zapleten. Območje Cerkniškega

jezera je skupaj s Križno jamo in Rakovim Škocjanom razglašeno za mednarodno pomembno mokrišče, imenovano Ramsarsko območje, saj mokrišča predstavljajo enega izmed najbolj produktivnih ekosistemov. Cerkniško jezero je tudi dom številnim redkim živalskim in rastlinskim vrstam in je prepoznano kot območje izjemne biodiverzitete, zato spada v Natura 2000 območje, ker predstavlja pomembno področje za življenje ogroženih ptic. Tako v rastlinskem kot v živalskem svetu omogoča življenje ogroženim vrstam, ki za življenje potrebujejo unikatne pogoje presihajočega jezera (Občina Cerknica, 2021b).

Pomembnost jezera sega tudi globoko v zgodovino, saj se na zemljevidih pojavlja že od 15. stoletja; v raziskovanje območja se je poglobil tudi Janez Vajkard Valvasor, medtem ko je bilo prvič omenjeno že v antiki. V okolje Cerkniškega jezera je v preteklosti že posegala človeška roka, kar je vplivalo na presihanje jezera, vendar si trenutno preko evropskih projektov prizadevajo približati prvotnemu stanju jezera. Trenutno je v neposredni bližini jezera zgrajen nov center za obiskovalce; letno je ocenjeno, da na Cerkniško jezero pride 50.000 dnevnih obiskovalcev (Občina Cerknica, 2021b).

5.2 Rakov Škocjan

Rakov Škocjan je kraška dolina z unikatnimi geološkimi lastnosti in je nominirana za uvrstitev na seznam Svetovne naravne dediščine UNESCO in spada v mednarodno pomembno mokrišče, imenovano Ramsarsko območje; hkrati predstavlja eno izmed glavnih naravnih atrakcij Notranjskega parka. Skozi dolino teče reka Rak, ki je podzemno povezana s presihajočim Cerkniškim jezerom, zato skozi letne čase poplavlja ali presiha. Prav tako v Rakovem Škocjanu najdemo Zelške jame, Tkalco jamo in dva naravna mostova, ki sta nastala zaradi udara stropa kraške jame. Dolino Rakovega Škocjana prekriva jelovo-bukov gozd, ki spada med najbolj raznolike gozdove v Evropi; to je dom redkim rastlinskim vrstam in živalskim vrstam ter endemični vrsti Justinova zvončica (Ferk in Stepišnik, 2011).

Pomembnost tega območja je bila prepoznana že v preteklosti, saj je bil prvotno Rakov Škocjan prepoznan kot slovenski krajinski park leta 1949. Zaradi vseh naravnih atrakcij, ki jih ponuja Rakov Škocjan, je skozi dolino danes speljana naravoslovna učna pot in postavljen center šolskih in obšolskih dejavnosti ter Hotel Rakov Škocjan (Občina Cerknica, 2021b).

5.3 Križna jama

Križna jama je ena izmed glavnih atrakcij Notranjskega parka, in sicer je sedmi najdaljši jamski sistem v Sloveniji, ki se razteza okoli 8 kilometrov in je tudi dostopen za obiskovalce. Je vodna jama, saj je njena značilnost 22 podzemnih jezer smaragdno zelene barve; hkrati je jama zelo dobro ohranjena, saj nima betonskih poti in prekomernega svetlobnega onesnaževanja. Podzemna jezera in ohranjanje jame omogoča izjemno biodiverzitetu in je

po pestrosti jam uvrščena na 4. mesto na svetu, saj ima 3 endemne vrste in 2 vrsti živali, ki so bile odkrite na tem območju (Občina Cerknica, 2021b).

Križna jama je tudi zgodovinsko pomembna, saj je arheološko najdbišče kosti izumrlega jamskega medveda; v njej so tudi napisi iz 16. stoletja. Za obiskovalce so organizirani različno dolgi vodeni ogledi, za katere je potrebno plačati vstopnino (Zeleni kras, brez datuma).

6 TURIZEM V NOTRANJSKEM REGIJSKEM PARKU

Notranjski park spada v občino Cerknica, zato je v njem veljavna Strategija razvoja trajnostnega turizma v občini Cerknica, pripravljena za obdobje med letoma 2021 in 2026. Naročnik strategije je Notranjski regijski park, medtem ko so izvajalci Zavod Novi turizem v sodelovanju z Zavodom Tovarna trajnostnega turizma GoodPlace in Zavodom Aliansa. Čeprav dokument naslavlja celotno občino Cerknico, je v njem specifično naslovljen tudi Notranjski park z vidika destinacijskega managementa, razvoja turističnih produktov in promocijskih aktivnosti kot glavni vidik, ki privablja turiste v občino. Destinacijski management upravlja enota za turizem znotraj javnega zavoda Notranjski regijski park; pomembno vlogo ima tudi Zeleni kras, ki je regionalna destinacijska organizacija Postojnske jame in ima zaradi svoje pomembnosti možnost kandidirati na razpisih, s katerimi posledično lahko financira projekte na območju občine Cerknice. Znotraj občine Cerknica deluje tudi občinska služba za gospodarstvo, turizem in kmetijstvo, ki ima prav tako vpliv na razvoj turizma; v kraju Cerknica deluje tudi turistično informacijski center (Občina Cerknica, 2021a).

Turizem v Notranjskem parku se razvija in zasleduje strategijo turizma Slovenije, ki želi Slovenijo predstavljati kot butično destinacijo z zelenimi in aktivnimi doživetji za zahtevne goste ter zasleduje tudi cilje trajnostnega razvoja. Stanje turizma pred uveljavitvijo trenutne strategije so v času strategije analizirali in ugotovili, da dosedanja turistična ponudba in infrastruktura potrebuje nadgradnjo glede na naravne danosti in kulturno dediščino, ki jo destinacija ponuja. Povprečna doba bivanja traja med 2,5 in 3 dnevi, kar je primerljivo s povprečno dobo bivanja za celotno Slovenijo. Prihodi in prenočitve se z leti povečujejo; med njimi so številni enodnevni obiskovalci, ki pa najpogosteje obiščejo Notranjski park v poletnih mesecih, zato je na destinaciji zaznana sezonskost, kar pa je običajno za številne slovenske destinacije zaradi dejavnikov, kot so vreme in šolske počitnice. Delež tujih gostov narašča; med njimi prevladujejo predvsem Italijani, Nemci in Nizozemci. Gostinska ponudba ni strateško razvita, medtem ko pri nastanitvah manjka ponudnik, ki lahko sprejme večje skupine turistov. Športno-turistična infrastruktura v Notranjskem parku je primerna glede na naravne danosti, ki jih ponuja, vendar bi bilo smiselno poti med sabo bolj povezati in vsebinsko nadgraditi. Pred vzpostavitvijo trenutne strategije glede na analizo trženje ni bilo strateško organizirano; največji razvojni korak na področju turizma predstavlja trenutna strategija za razvoj trajnostnega turizma (Občina Cerknica, 2021a).

Turistični produkti, ki jih ponuja Notranjski park, se povezujejo z naravo in spoznavanjem biodiverzitete ter so pogosto rekreativne narave in za turiste predstavljajo aktivni oddih ali pa se navezujejo na krasoslovje. V to spadata kolesarstvo in pohodništvo, ki je lahko vodeno ali samostojno, opazovanje ptic, vodeni ogledi jam, spoznavanje narave in oddih v naravi, vožnje z lojtrnikom okoli jezera, športne prireditve, vodenje po tematskih poteh v Rakovem Škocjanu ali Cerkniskem jezeru, vodeno opazovanje prostoživečih živali v naravi, kot so na primer medvedi in čolnarjenje ter ribištvo na jezeru. Poleg že obstoječih si v strategiji prizadevajo ustvariti še podperne produkte in doživetja, ki predstavljajo nov trend v turizmu. Prav tako turistični produkti na območju Notranjskega parka od turista ne zahtevajo predhodnega znanja ali veščin, saj je večina poti zelo dobro dostopnih in so zato primerni za širši nabor turistov (Občina Cerknica, 2021a).

Po zadnjih podatkih iz SURS za prihode in prenočitve domačih in tujih turistov v občino Cerknica v zadnjih petih letih lahko vidimo povečan obisk tako domačih kot tujih turistov. Izjemo predstavlja rahel upad med letoma 2018 in 2019 in predvsem leto 2020, ki je bilo zaznamovano z globalno pandemijo, ki je povsem zaustavila turizem. Zaradi zapore državnih meja in vzpostavljanja pogojev za prehod državnih mej lahko vidimo tudi, da se je močno povečal delež domačih turistov v odnosu do tujih turistov; vplivi tega so razvidni tudi še leta 2021. Kljub temu je iz tabele razvidno, da se je turizem v občini Cerknica opomogel in začel rasti v letu 2021 kljub še vedno veliki prisotnosti omejitev zaradi pandemije, medtem ko je leto 2022 bolj reprezentativno tistim pred pandemijo, saj je zaradi ukinjanja omejitev število prihodov in prenočitev ponovno močno zraslo in je primerljivo oziroma v še boljšem stanju kot v letu 2018 (SURS, 2022). Tabela 1 torej prikazuje povečanje in zmanjšanje prihodov domačih in tujih turistov v občino Cerknico za obdobje zadnjih 5 let.

Tabela 1: Prihodi domačih in tujih turistov v občino Cerknica za obdobje zadnjih 5 let

	2018	2019	2020	2021	2022
Domači turisti	3.266	2.776	3.550	3.677	3.719
Tuji turisti	6.842	6.920	1.819	3.380	6.620
SKUPAJ	10.108	9.696	5.369	7.057	10.339

Vir: SURS (2022).

Tabela 2 prikazuje povečanje in zmanjšanje prenočitev domačih in tujih turistov v občino Cerknico za obdobje zadnjih petih let.

Tabela 2: Prenocitve domačih in tujih turistov v občini Cerknica za obdobje zadnjih 5 let

	2018	2019	2020	2021	2022
Domači turisti	8.708	7.836	9.323	9.768	10.173
Tuji turisti	16.329	14.689	4.951	8.203	14.970
SKUPAJ	25.037	22.525	14.274	17.971	25.143

Vir: SURS (2022).

Glede na podatke o prihodih in prenočitvah lahko izračunamo tudi povprečno dobo bivanja domačih in tujih turistov skupaj, in sicer tako, da delimo število prenočitev s prihodi. Rezultati so zaokroženi na dve decimalni mesti in predstavljajo, koliko dni turisti povprečno preživijo na destinaciji. Strategija za razvoj trajnostnega turizma v občini Cerknica (Občina Cerknica, 2021a) si prizadeva podaljšati povprečno dobo bivanja, kar pomeni, da turisti tu prenočijo dlje časa, kar poveča njihovo turistično potrošnjo in splošni vpliv na lokalno prebivalstvo in njihovo zadovoljstvo. Kot je razvidno iz rezultatov, se je povprečna doba bivanja povečala leta 2020 v času pandemije; precej visoka je ostala še v letu 2021. V letu 2022, ki predstavlja bolj reprezentativno leto za turizem izven pandemije, je povprečna doba bivanja ponovno padla, kar ni v interesu organov, pristojnih za razvoj turizma. Tabela 3 prikazuje povprečno dobo bivanja v občini Cerknica za obdobje zadnjih 5 let.

Tabela 3: Povprečna doba bivanja v občini Cerknica za obdobje zadnjih 5 let

Leto	Prenočitve	Prihodi	Povprečna doba bivanja
2018	25.037	10.108	2,48
2019	22.525	9.696	2,32
2020	14.274	5.369	2,66
2021	17.971	7.057	2,55
2022	25.143	10.339	2,43

Vir: lastno delo na podlagi SURS (2022).

6.1 Ciljne skupine turistov

Pomembno je, da ima vsaka destinacija opredeljene ciljne skupine, ki jih želijo privabiti, saj glede na njihove želje in pričakovanja lahko razvijajo turistično ponudbo in produkte. Ciljne skupine turistov so opredeljene na ravni celotne Slovenije. Primarne ciljne skupine turistov, ki jih želi privabiti Notranjski park, predstavljajo tako imenovani aktivni nostalgiki in aktivne družine. Za skupino aktivnih nostalgikov je značilno, da jim je primarni cilj biti v stiku z naravo; zanimata jih narava in kultura; njihova pričakovanja od potovanj so, da se na njih sprostijo, vidijo lepo naravo, cenijo prijaznost ljudi in se pogosto na destinacije vračajo nazaj. Običajno potujejo večkrat letno skupaj s partnerjem ali partnerico in si želijo obiskov lažjih rekreativnih aktivnosti, kar pomeni, da so idealna skupina gostov za Notranjski park. Druga ciljna skupina gostov pa so aktivne družine, za katere je značilno, da želijo doživeti nekaj novega, medtem ko so aktivni ter spoznavajo naravno okolje. Njihova pričakovanja za potovanje obsegajo rekreativne športne aktivnosti, prilagojene za celo družino, kot so čolnarjenje, kolesarstvo in pohodništvo. Želijo občutiti povezanost z družino in se umakniti iz vsakdanjega okolja na aktivne počitnice, kjer lahko preživljajo kvalitetni čas s svojimi otroci. Med sekundarne ciljne skupine Notranjskega parka spadajo še tako imenovani sproščeni eksapisti, avanturisti in zeleni raziskovalci, ki se sicer po nekaterih pričakovanjih razlikujejo, vendar jim je skupna točka na potovanju želja po naravi, zaradi česar je Notranjski park primerna destinacija za njih (Občina Cerknica, 2021a).

6.2 Cilji za razvoj turizma

Vizija, navedena v strategiji, navaja, da želijo, da Notranjski park s svojimi izjemnimi naravnimi fenomeni postane evropsko prepoznavna trajnostno upravljana destinacija, ki bo v ponos lokalnim prebivalcem in ima dodano vrednost. Prav tako so v strategiji jasno zastavljeni cilji, ki jih želijo doseči do leta 2026 in nadgraditi turizem na tem območju. Med njimi so daljšanje povprečne dobe bivanja na 2,6 dneva, kar bi pomenilo, da bi turisti tukaj preživeli dlje časa; hkrati je eden izmed ciljev tudi blažitev sezonskosti, kar bi pomenilo povečanje obiska v času zimskih mesecev ter razbremenitev glavne sezone, ki je julija in avgusta. Prav tako želijo povečati tržno uspešnost turistično informacijskega centra preko povečanja bruto prihodka z naslova prodaje, in sicer iz 14.574 leta 2019 želijo v letu 2026 to povečati na 60.000 ter prav tako povečati povprečno porabo turista in dvigniti njihovo turistično potrošnjo. Želijo tudi razvijati turizem v pravi smeri in pridobiti visoko oceno trajnostnega poslovanja preko Zelene sheme slovenskega turizma, ki ocenjuje posamezne vidike trajnosti; hkrati želijo upoštevati tudi lokalno prebivalstvo in njihovo zadovoljstvo poleg zadovoljstva obiskovalcev. Prav tako želijo nadgraditi turistično ponudbo in turistično infrastrukturo, ki bo z izpolnitvijo ciljev morala zadoščati za večje število prihodov in prenočitev turistov. Postavili so si tudi jasne cilje pri razvoju destinacijske znamke in promociji za celotno občino Cerknico, ki vključuje Notranjski park, saj želijo biti bolj poznani kot enotna destinacija ne samo kot glavne naravne atrakcije, ki se jih najde na tem območju, in spadajo v Notranjski park (Občina Cerknica, 2021a).

7 RAZISKAVA ZADOVOLJSTVA LOKALNEGA PREBIVALSTVA O RAZVOJU TURIZMA V NOTRANJSKEM REGIJSKEM PARKU

Raziskava v zaključni nalogi se osredotoča na doživljanje in zadovoljstvo lokalnih prebivalcev o razvoju turizma v Notranjskem parku. Z raziskavo je želena pridobiti pristna mnenja in osebne izkušnje lokalnih prebivalcev; osredotočala se bo specifično na doživljanje treh stebrov in treh zahtev trajnostnega razvoja turizma, na katerih sta tudi osnovani raziskovalni vprašanji. Ker se raziskava osredotoča na človeško doživljanje, bo pristop raziskave za pridobivanje odgovorov na zastavljeni raziskovalni vprašanji kvalitativen.

7.1 Opredelitev raziskovalnega problema

Cilji strategije razvoja turizma želijo, da se turizem tako v občini Cerknica kot Notranjskem parku nadalje trajnostno razvija, privablja večje število obiskovalcev in turistov, da se povprečna doba bivanja turistov podaljša, turistična potrošnja pa poveča. Prav tako želijo, da destinacija postane evropsko prepoznavna trajnostna upravljana destinacija, ki bo v ponos lokalnemu prebivalstvu in bo ob zadovoljstvu obiskovalcev zagotavljala tudi zadovoljstvo lokalnih prebivalcev (Občina Cerknica, 2021a). Raziskovalni problem je torej, ali je lokalno

prebivalstvo zadovoljno z razvojem turizma v Notranjskem regijskem parku; bolj specifično se raziskovalni problem osredotoča na dojetanje in zadovoljstvo lokalnega prebivalstva o treh stebrih in treh zahtevah trajnostnega razvoja turizma, ki so podrobneje opredeljeni v drugem poglavju. V raziskavi bodo torej izpostavljena mnenja lokalnega prebivalstva, njihova osebna izkušnja in perspektiva na vidike trajnostnega razvoja turizma ter predvsem, kakšen je njihov odnos do teh.

7.2 Namen in cilji

Namen raziskave je analizirati zadovoljstvo lokalnih prebivalcev preko izvedbe intervjujev in pridobiti poglobljena mnenja o njihovi osebni izkušnji doživljanja razvoja turizma v Notranjskem parku. Cilj raziskave je pridobljena mnenja vsebinsko kategorizirati na podlagi treh stebrov in treh zahtev in posamezen steber oziroma zahtevo opredeliti, kako jo lokalno prebivalstvo zaznava z vidika njihovega zadovoljstva. Prav tako je cilj vzpostaviti morebitne povezave glede na starostno skupino in lokacijo.

7.3 Raziskovalna vprašanja

Raziskovalni vprašnji sta okvir raziskave in bomo nanju odgovorili preko pridobljenih mnenj z intervjuji; zastavljeni sta na podlagi pregleda literature o trajnostnem razvoju turizma. Kot je bilo omenjeno, trajnostni razvoj turizma temelji na treh stebrih, in sicer na naravnem, družbeno kulturnem in ekonomskem ter na treh zahtevah, ki so zadovoljstvo obiskovalcev, ekološko izobraževanje in sodelovanje vseh deležnikov. Da je turizem trajosten, pomeni, da vključuje tudi lokalno prebivalstvo in v splošnem upošteva tudi njihovo zadovoljstvo pri nadaljnjem razvoju (UNWTO, brez datuma).

Za prvo raziskovalno vprašanje bosta izpostavljena odnos in zadovoljstvo lokalnega prebivalstva na turizem v Notranjskem parku glede na tri stebre trajnostnega razvoja turizma. Prvi steber, ki izpostavlja naravno okolje, omenja optimalno uporabo naravnih virov, ohranjanje biodiverzitete in vzdrževanje ekoloških procesov, kar neposredno vpliva na območje bivanja lokalnega prebivalstva (UNWTO, brez datuma). Vzdrževanje kvalitete naravnega okolja je ključno tako za turizem kot za lokalno prebivalstvo, saj neprimeren razvoj ali prekomerni turizem povzroča škodo in onesnaževanje, kar ni zaželeno, saj niža življenjski standard lokalnega prebivalstva (Wolf in drugi, 2019, str. 1–3). Drugi steber opredeljuje družbeno kulturni vidik, pomembnost ohranjanja avtentičnosti lokalnega prebivalstva, ohranjanje njihove kulture, prispevanje k medsebojnem razumevanjem kultur in toleranci, kar neposredno vpliva na lokalno prebivalstvo (UNWTO, brez datuma). Neprimeren razvoj lahko sproži komercializacijo kulture, izključuje potrebe lokalnega prebivalstva in povzroča nestrpnosti (Ramkissoon, 2020, str. 446–447). Tretji steber pa definira ekonomski vidik, ki mora zagotavljati dolgoročno uspešnost poslovanja, vključevanje vseh udeležencev, nova delovna mesta in odpravljanje revščine, kar predstavlja nove možnosti za lokalno prebivalstvo (UNWTO, brez datuma). Medtem neprimeren razvoj

lahko sproži izključevanje lokalnih ponudnikov, inflacijo, višanje cen življenjskih dobrin in nepremičnin zaradi turizma (Mayer in Vogt, 2016, str. 171–173). Na podlagi treh stebrov je prvo raziskovalno vprašanje naslednje:

- Kako z vidika lokalnega prebivalstva trije stebri trajnostnega razvoja vplivajo na njihovo zadovoljstvo ob nadaljnjem razvoju turizma v Notranjskem regijskem parku?

Za drugo raziskovalno vprašanje bosta izpostavljena odnos in zadovoljstvo lokalnega prebivalstva na turizem v Notranjskem parku glede na tri zahteve trajnostnega razvoja turizma. Prva zahteva je visoka stopnja zadovoljstva turistov, saj je uspešnost turizma odvisna od obiskovalcev, njihovih pozitivnih izkušenj in ponovnega obiska, od katerega imajo koristi tudi lokalni prebivalci. Druga zahteva je dvigovanje ekološke zavesti in odgovornosti, kar se izvaja preko ekološkega izobraževanja, kar je dolgoročno pomembno v zavesti turistov in njihovem odnosu do turizma. Tretja zahteva izpostavlja, da je trajnostni razvoj turizma kontinuiran proces, ki zahteva partnerstvo vseh udeležencev in politično vodstvo; med udeležence spada torej tudi lokalno prebivalstvo (Streimikiene in drugi, 2020, str. 259). Na podlagi treh zahtev je drugo raziskovalno vprašanje naslednje:

- Kako z vidika lokalnega prebivalstva tri zahteve trajnostnega razvoja vplivajo na njihovo zadovoljstvo ob nadaljnjem razvoju turizma v Notranjskem regijskem parku?

7.4 Metodologija

Podatki, predstavljeni v teoretičnem delu naloge, so bili zbrani na podlagi sekundarno zbranih podatkov, torej na pregledu že obstoječe strokovne literature, za katero so bile uporabljene metode, kot je deskripcija za opisovanje podatkov, kompilacija za povzemanje podatkov in sinteza za združevanje podatkov; na podlagi teh metod sta bili zastavljeni tudi raziskovalni vprašanja (Kordeš in Smrdu, 2015). V empiričnem delu naloge bo uporabljena kvalitativna metoda zbiranja podatkov; vir podatkov bo primaren, saj bodo ti zbrani samostojno na podlagi intervjujev. Te najpogosteje delimo glede na strukturiranost; za to raziskavo bodo intervjuji delno strukturirani, kar je najpogostejša oblika zbiranja kvalitativnih podatkov. To pomeni, da so vprašanja odprtega tipa in sledijo predhodno zastavljenemu okvirju, vendar intervjuvancu omogočajo dodati mnenja in na vprašanje odgovoriti bolj poglobljeno; hkrati lahko izpraševalec zastavi dodatna podvprašanja z namenom vodenja intervjuvanca v podajanje bolj specifičnih odgovorov (Alshenqeeti, 2014, str. 39–42). Prav tako bodo intervjuji izvedeni individualno z namenom ustvarjanja odnosa med intervjuvancem in izpraševalcem, saj je tema pogovora njihova osebna izkušnja (Kordeš in Smrdu, 2015).

7.4.1 Vzorec

Populacija, izbrana za izvedbo raziskave, so osebe, ki imajo stalno ali začasno prebivališče v občini Cerknica vsaj 5 let, saj s tem minimalnim pogojem dobe bivanja lahko sklepamo, da so imele čas poglobiti mnenje o razvoju turizma. Kot izpostavlja Rakesh (2016), ne moremo intervjuvati celotne populacije, zato je vzorec intervjuvancev majhen in namenski, ker je namen izbira ustreznih posameznikov, ki lahko dajo poglobljene odgovore o razvoju turizma. Zato bodo izbrani tisti, ki živijo v neposredni bližini treh glavnih znamenitosti, opisanih v teoretičnem delu; te so Cerkniško jezero, Rakov Škocjan in Križna jama, saj so ti lokalni prebivalci posledično v največjem stiku s turisti, ki obiskujejo Notranjski park.

Intervjuvanci bodo razdeljeni v starostne skupine, in sicer na mlade do 20 let, srednje stare od 20 do 60 let in skupina starejši nad 60 let z namenom pridobiti čim bolj reprezentativna mnenja glede na starost. Hkrati bo vzorec glede na spol izdelan reprezentativno glede na sestavo prebivalstva občine Cerknica, kjer je Notranjski park, na podlagi SURS (2023), kar pomeni enakomerno razporeditev glede na spol oziroma rahlo večji vzorec za moški spol. Skupno bo torej intervjuvanih 9 oseb, in sicer po 3 osebe na starostno skupino; med njimi bo 5 oseb moškega spola in 4 osebe ženskega spola; v vsaki starostni skupini bodo izbrane osebe z vseh treh lokacij.

7.4.2 Zbiranje in analiza podatkov

Podatki bodo zbrani preko beleženja informacij med izvedbo intervjujev z namenom jasnega pridobivanja podatkov za kasnejšo interpretacijo. Analiza kvalitativnih podatkov bo potekala preko kodiranja, kar je proces členjenja in združevanja različnih kvalitativnih podatkov z namenom iskanja podobnosti med posameznimi kodami (Kordeš in Smrdu, 2015). Proces analize podatkov se je pričel s transkribiranjem intervjujev in označevanjem relevantnih delov odgovorov; tem delom so bile nato dodeljene kode, ki označujejo odnos in zadovoljstvo lokalnih prebivalcev do posameznih vidikov turizma. Nekatere kode so bile nato združene zaradi enakega vsebinskega pomena. Kode so nato glede na vsebino združene v kategorije, ki so osnovane po vnaprej znanem modelu trajnostnega razvoja turizma in obsegajo tri stebre in tri zahteve, torej skupno šest kategorij. Nekatere kode so si pod isto kategorijo ravno nasprotne zaradi nasprotujočih si mnenj intervjuvancev; prav tako so si nekateri delili enaka mnenja, zato imajo nekatere kode večjo težo kot druge, kar pa bo predstavljeno opisno v nadaljevanju, kjer je predstavljena vsaka kategorija skupaj s svojimi kodami posebej. Katere so kode in v katero kategorijo spadajo, je bolj nazorno prikazano v tabeli v prilogi 1.

7.5 Rezultati raziskave

Vsako raziskovalno vprašanje ima svoje tri kategorije, in sicer ima prvo raziskovalno vprašanje kategorije naravno okolje, družbeno kulturno okolje in ekonomsko okolje, kar se

vsebinsko navezuje na tri stebre trajnostnega razvoja turizma. Drugo raziskovalno vprašanje ima kategorije zadovoljstvo obiskovalcev, ekološko izobraževanje in sodelovanje vseh deležnikov, kar se vsebinsko navezuje na tri zahteve trajnostnega razvoja turizma (UNWTO, brez datuma). V nadaljevanju so opisno predstavljene kategorije in kode, ki so prikazane tudi v tabeli pod prilogo 1.

7.5.1 Kategorija naravno okolje

Prva kategorija, imenovana naravno okolje, je sestavljena iz kod, pridobljenih iz odgovorov na vprašanje, ki se je navezovalo na zadovoljstvo lokalnega prebivalstva o tem, ali turizem optimalno uporablja naravno okolje, vzdržuje ekološke procese in biodiverzitetu z njihovega vidika. Štirje intervjuvanci so izrazili mnenje, da so zadovoljni z razvojem turizma in uporabo okolja in so mnenja, da ta ne uničuje njihovega območja bivanja; eden izmed njih je specifično izpostavil, da je trenutno število turistov sprejemljivo za naravno okolje in da vidi problem, če se bo to število povečalo. Prav tako je intervjuvanec z območja Rakovega Škocjana izrazil pozitivno mnenje, da kljub turizmu še vedno opaža visoko biodiverzitetu. Ti intervjuvanci so torej zadovoljni z uporabo okolja na njihovem območju bivanja in z izjemo enega ne vidijo problema v nadaljnjem razvoju turizma. Medtem sta na drugi strani dve osebi izrazili nasprotujoče mnenje in nezadovoljstvo o uporabi okolja, kar sta podkrepili s prepričanjem, da nobena oblika turizma ni primerna in škoduje naravi ter jo pretirano izkorišča. Kar trije intervjuvanci so izpostavili nezadovoljstvo ob zaznavanju onesnaževanja okolja s strani turizma, medtem ko je ena oseba izpostavila, da naravno okolje onesnažujejo tako turisti kot lokalno prebivalstvo. Poudarjen je bil tudi vidik nespoštovanja pravil, in sicer v obliki nedovoljenega kampiranja na nekaterih območjih; med intervjuji je ena oseba izrazila nezadovoljstvo ob turizmu v Križni jami, ker je jama po njenem mnenju preveč občutljivo območje za razvoj turizma.

Mnenja lokalnega prebivalstva pod kategorijo naravno okolje, ki reprezentira prvi stebel trajnostnega razvoja turizma, so bila torej precej dualna in med sabo nasprotujoča. Čeprav prevladuje število kod, ki označujejo zadovoljstvo ob uporabi naravnega okolja za namene turizma, je število kod o nezadovoljstvu in negativnih mnenjih, ki so izpostavljala negativne vplive turizma na naravno okolje, kot je onesnaževanje in nespoštovanje pravil, preprosto preveliko, da bi lahko rekli, da je lokalno prebivalstvo zadovoljno s stebrom naravno okolje. Razkorak med mnenji je bil opazen tudi glede na lokacijo in starost, in sicer so negativna mnenja prevladovala v starejši skupini nad 60 let, medtem ko je v mlajši in srednje stari skupini negativne vidike izpostavil po en posameznik. Glede na lokacijo je bilo največ nezadovoljstva o stebri naravno okolje zbranih ob Cerkniskem jezeru, kar sovпада s številom obiskovalcev, ki so tam najštevilčnejši. Dve osebi sta svoje mnenje podprli z izjavo, da vsaka oblika turizma škoduje naravi, kar nakazuje tudi nevednost lokalnega prebivalstva o možnih oblikah turizma na njihovem območju bivanja, ki ne škodujejo naravnem okolju, na primer skupnostni turizem. Predlog s strani intervjuvancev, ki je bil izpostavljen, je, da bi na lokaciji lahko bilo več nadzora, saj bi s tem zmanjšali nezaželene negativne vidike, kot

je onesnaževanje in nespoštovanje pravil, ter tako povečali zadovoljstvo lokalnih prebivalcev.

7.5.2 Kategorija družbeno kulturno okolje

Druga kategorija, imenovana družbeno kulturno okolje, je sestavljena iz kod, pridobljenih iz odgovorov na vprašanje, ali turizem spoštuje družbeno kulturno avtentičnost, spoštuje izgrajeno kulturo in prispeva k razumevanju in toleranci med različnimi kulturami z vidika lokalnega prebivalstva. Najpogostejša koda, pridobljena iz odgovorov, ki se je ponovila štirikrat, je zadovoljstvo, ker turizem spodbuja medkulturno razumevanje; bolj specifično je bilo dvakrat izpostavljeno, da spodbuja medkulturno razumevanje med starejšimi občani in tujci. Ena oseba je izpostavila tudi zadovoljstvo ob opažanju večje tolerance med lokalnim prebivalstvom in tujci. Prav tako so intervjuvanci izrazili zadovoljstvo ob tem, da v turistih zaznavajo zanimanje za lokalno kulturo ter da se s tem posledično kultura tudi ohranja. Eden izmed vidikov družbeno kulturnega okolja je tudi zgrajena dediščina, za katero so intervjuvanci izrazili, da se primerno in spoštljivo uporablja oziroma so izpostavili, da te v njihovem območju bivanja ni. Nezadovoljstvo in negativna mnenja lokalnega prebivalstva o družbeno kulturnem okolju so bila, da so nekateri zaznavali prenasičenost javnih storitev, predvsem cest in parkingov v poletni sezoni ter nasploh javnega prometa. Nekateri intervjuvanci so izpostavljali tudi osebna mnenja, kot so to, da ne vidijo smisla v kulturnem povezovanju, ne zaznavajo dovolj medkulturne izmenjave, da bi ta imela učinek, in želja, da naravna atrakcija v bližini njihovega območja bivanja ne postane masovno obiskana.

Mnenja lokalnega prebivalstva pod kategorijo družbeno kulturno okolje, ki predstavlja drugi steber trajnostnega razvoja turizma, so bila v veliki večini pozitivna in izražala visoko zadovoljstvo, saj so se lokalni prebivalci opredelili, da turizem prispeva k razumevanju in toleranci med kulturami, in vidijo pozitivne učinke v medkulturnim povezovanjem tudi pri starejših občanih, ki so v njihovem mnenju temu manj naklonjeni. Negativni vidiki in nezadovoljstvo je bilo omenjeno predvsem pri zasičenosti javnih storitev, medtem ko lokalni prebivalci pri svojih odgovorih niso izpostavljali ohranjanja svoje kulturne avtentičnosti in pristnosti, saj se jim to ni zdelo dovolj pomembno. Lokalno prebivalstvo je torej zadovoljno z vidiki družbeno kulturnega stebra trajnostnega razvoja turizma; negativna mnenja so ponovno prevladovala pri starejši skupini intervjuvancev nad 60; izstopanja pri lokaciji ni bilo. Glede na odgovore lokalnega prebivalstva v njihovem pogledu zadovoljstvo v družbeno kulturnem stebru prepoznava najbolj po medkulturnih odnosih, ki jih vzpostavijo z obiskovalci.

7.5.3 Kategorija ekonomsko okolje

Tretja kategorija, imenovana ekonomsko okolje, je sestavljena iz kod, pridobljenih iz odgovorov na vprašanje, ali so lokalni prebivalci zadovoljni z ekonomskim stebrom trajnostnega razvoja turizma, ki mora zagotavljati dolgoročno uspešnost poslovanja za vse

udeležence, ponujati stabilno zaposlenost in pripomoči k odpravljanju revščine. Intervjuvanci so izrazili zadovoljstvo ob opažanju ekonomske uspešnosti lokalnih turističnih ponudnikov; ena oseba je izpostavila tudi željo po nadaljnjem razvoju turizma zaradi ekonomskih razlogov in mnenje, da v turizmu vidi dolgoročno ekonomsko uspešnost. Najpogostejša koda oziroma mnenje je bilo nezadovoljstvo, ker turizem ne ponuja dovolj delovnih mest predvsem za mlajšo populacijo, takoj zatem pa občutek osebne izključenosti iz ekonomskih koristi turizma. Intervjuvanci so izpostavljali negativne občutke, ker turizem v njihovem območju bivanja omogoča premalo dolgoročnih ekonomskih koristi, saj naj ne bi izkoriščal svojih polnih zmožnosti in želje po boljši usmerjenosti dohodkov, pridobljenih iz naslova turizma za njihove potrebe.

Mnenja lokalnega prebivalstva pod kategorijo ekonomsko okolje, ki predstavlja tretji steber trajnostnega razvoja turizma, so bila kritična do dolgoročne ekonomske uspešnosti in pravične razporeditve, ki naj bi jo ta omogočal. Izrazili so predvsem nezadovoljstvo, ker turizem ne ponuja dovolj delovnih mest in ne izkorišča svojih polnih zmožnosti. Čeprav so nekateri intervjuvanci izrazili zadovoljstvo in pozitivna mnenja, kot so ekonomske koristi za lokalne turistične ponudnike, je v končnem pri ekonomskem stebru prevladalo nezadovoljstvo. Želja po več delovnih mestih je najpogostejša pri mlajši skupini do 20 let in srednje stari skupini med 20 in 60 let na vseh treh lokacijah. Predlog s strani intervjuvancev je za večjo ekonomsko izkoriščenost bil pobiranje vstopnine samo za turiste ob prihodu na naravno atrakcijo, na primer ob vstopu v Rakov Škocjan.

7.5.4 Kategorija zadovoljstvo obiskovalcev

Četrta kategorija, imenovana zadovoljstvo obiskovalcev, je sestavljena iz kod, pridobljenih iz odgovorov na vprašanje, ali so obiskovalci zadovoljni z vidika lokalnega prebivalstva. Pri tej kategoriji so bili intervjuvanci najbolj enotni, saj se je koda, da so turisti ob obisku zadovoljni zaradi naravnih atrakcij in lepot, ki jih njihovo območje bivanja ponuja, ponovila kar šestkrat. En intervjuvanec je izpostavil, da je zadovoljstvo obiskovalcev visoko tudi zaradi kvalitetnih turističnih aktivnosti. Negativna mnenja pod to kategorijo zaznamuje ponudba nastanitev, saj sta dva intervjuvanca mnenja, da je ponudba nastanitev nezadovoljiva in premalo raznolika, medtem ko je en intervjuvanec izpostavil mnenje, da je turistična ponudba pomanjkljiva v vseh pogledih, da bi omogočala zadovoljstvo obiskovalcev.

Mnenja lokalnega prebivalstva pod kategorijo zadovoljstvo obiskovalcev, ki predstavlja prvo zahtevo trajnostnega razvoja turizma, so bila prevladujoče pozitivna kljub nekaj negativnim opažanjem o nastanitvah. Intervjuvanci so izražali predvsem pozitivna mnenja, ki so prevladovala na lokaciji Rakov Škocjan pri vseh starostnih skupinah, negativna mnenja pa so prevladovala na lokacijah Cerkniško jezero in Križna jama pri srednje stari skupini med 20 in 60 let. Predlog s strani intervjuvancev je bil, da bi morala turistična ponudba omogočiti več kvalitetnejših nastanitev.

7.5.5 Kategorija ekološko izobraževanje

Peta kategorija, imenovana ekološko izobraževanje, je sestavljena iz kod, interpretiranih iz odgovorov na vprašanje, ali turizem omogoča in spodbuja ekološko izobraževanje in dviguje ekološko zavest ter odgovornost z vidika lokalnega prebivalstva. Najpogostejši odgovor oziroma nastala koda je, da so lokalni prebivalci zadovoljni z možnostjo ekološkega izobraževanja; nekateri so se tudi podrobneje opredelili, da je ekološko izobraževanje možno preko tabel na vseh lokacijah, preko učne poti v Rakovem Škocjanu in preko vodičev v Križni jami in Cerkniskem jezeru. V enakem številu so intervjuvanci izrazili nezadovoljstvo zaradi zaznavanja nezainteresiranosti turistov v dejansko ekološko izobraževanje in da to opažajo tudi pri sebi ob obisku drugih destinacij ter dvomijo, da turisti odidejo s povečano ekološko zavestjo. Hkrati je en intervjuvanec izpostavil, da meni, da izobraževanje na lokaciji ni dovolj zadovoljivo, ker ni dovolj poglobljeno in zato ni uspešno.

Zadovoljstvo lokalnega prebivalstva o kategoriji ekološko izobraževanje, ki predstavlja drugo zahtevo trajnostnega razvoja turizma, je precej visoko, saj so kode o zadovoljstvu prevladovale. Ampak to zatemni dejstvo o nezadovoljstvu lokalnega prebivalstva zaradi dvoma v to, ali so turisti zainteresirani, kar pomeni, da je možno, da destinacija privablja napačno ciljno skupino turistov, ki se ni pripravljena izobraževati in poglobiti svoje ekološke zavesti in odgovornosti. Glede na Strategijo trajnostnega razvoja v občini Cerknica (Občina Cerknica, 2021a) naj bi bila ciljna skupina aktivnih nostalgikov in aktivnih družin pripravljena izobraževati se. Največ nezadovoljstva je bilo ponovno zaznanega pri skupini, starejši nad 60 let, na vseh treh lokacijah; pri ostalih dveh starostnih skupinah je bilo največ kod o nezadovoljstvu na lokaciji Križna jama. Predlogi intervjuvancev so bili več interaktivnih izobraževalnih možnosti, ki pritegnejo tudi mlade in večje število izobraževalnih točk in tabel.

7.5.6 Kategorija sodelovanje vseh deležnikov

Šesta kategorija, imenovana sodelovanje vseh deležnikov, je sestavljena iz kod, povzetih iz vprašanja ali razvoj turizma v Notranjskem parku, in vključuje vse deležnike in spodbuja njihovo partnerstvo z vidika lokalnega prebivalstva. Intervjuvanci so imeli težave z razumevanjem tega vidika, zato je najpogostejše mnenje in kasneje koda bilo nezadovoljstvo zaradi nevednosti o možnosti sodelovanja in občutka izključenosti, če nekdo ni zaposlen v turizmu. En intervjuvanec je izrazil, da nima nobenega znanja o kakršnemkoli razvoju turizma, kako to poteka in kdo v tem sodeluje, zato je izpostavil potrebo po dodatnem oglaševanju in obveščanju javnosti, da bi bilo vse skupaj bolj nazorno in razumljivo predstavljeno lokalnemu prebivalstvu. Na drugi strani pa so nekateri intervjuvanci opredelili svoje mnenje kot pozitivno in izrazili zadovoljstvo, da zaupajo v primerno načrtovanje in vključevanje s strani pristojnih oseb za razvoj turizma; dve osebi sta odgovorili, da sta zadovoljni z njihovo vključenostjo.

Mnenja lokalnega prebivalstva pod kategorijo sodelovanje vseh deležnikov, ki se navezuje na tretjo zahtevo trajnostnega razvoja turizma, so torej v veliki večini negativna in kritična z vidika, da s to temo niso seznanjeni dovolj dobro in ne vedo, kako so kot lokalno prebivalstvo vključeni v razvoj turizma, čeprav živijo v neposredni bližini treh glavnih atrakcij. V tretji zahtevi torej prevladuje nezadovoljstvo; največ negativnih mnenj je ponovno izrazila starostna skupina nad 60 let, in sicer na lokacijah Rakov Škocjan in Križna jama. Predlog s strani intervjuvancev je bil torej več obveščanja oziroma bolj kvalitetno obveščanje, da bi bili lokalni prebivalci seznanjeni z vsemi možnostmi.

7.5.7 Povzetek rezultatov raziskave

Prvo raziskovalno vprašanje se je osredotočalo na to, kako z vidika lokalnega prebivalstva trije stebri trajnostnega razvoja vplivajo na njihovo zadovoljstvo ob nadaljnjem razvoju turizma v Notranjskem regijskem parku. Pomembno je torej, kako si tri stebre razvoja interpretira lokalno prebivalstvo in kako preko svoje osebne izkušnje zaznava razvoj turizma. Kot je že bilo podrobneje predstavljeno pri razlagi posameznih kategorij, so pri stebrih trajnostnega razvoja izražali nezadovoljstvo predvsem pri ekonomskem stebru, kjer so izpostavljali, da turizem ne ponuja dovolj delovnih mest in pravične razdelitve ekonomskih koristi za vse udeležence. Kot navaja Strategija razvoja trajnostnega turizma v občini Cerknica (Občina Cerknica, 2021a), želijo prihodke iz naslova turizma in turistično potrošnjo povečati, kar lahko predstavlja pomembno priložnost v vključevanje lokalnega prebivalstva v ekonomske koristi, ki so glede na raziskavo trenutno izražali predvsem nezadovoljstvo zaradi izključenosti in pomanjkanja delovnih mest. Pri stebru naravno okolje je zadovoljstvo rahlo prevladovalo, vendar so kljub temu izpostavili preveč negativnih vplivov turizma, kot je onesnaževanje, da bi lahko v končnem rekli, da so s stebrom naravno okolje zadovoljni. Strategija razvoja trajnostnega turizma v občini Cerknica (Občina Cerknica, 2021a) si prizadeva ohraniti naravo in biodiverzitetu, vendar glede na raziskavo lokalno prebivalstvo izraža željo po dodatnih izboljšavah na tem področju. Na drugi strani pa je zadovoljstvo prevladovalo pri družbeno kulturnem stebru, saj je večina lokalnih prebivalcev izpostavljala pozitivne učinke, kot sta medkulturna izmenjava in večanje tolerance med kulturami.

Drugo raziskovalno vprašanje se je osredotočalo na to, kako z vidika lokalnega prebivalstva tri zahteve trajnostnega razvoja turizma vplivajo na njihovo zadovoljstvo ob nadaljnjem razvoju turizma v Notranjskem regijskem parku. Tako kot pri prvem raziskovalnem vprašanju je pomembno njihovo mnenje in dožemanje treh zahtev. Pri zahtevi zadovoljstvo obiskovalcev je tudi lokalno prebivalstvo izražalo zadovoljstvo, saj so mnenja, da Notranjski park zagotavlja zadovoljstvo obiskovalcev zaradi naravnih atrakcij in turističnih aktivnosti. Zahtevano ekološko izobraževanje sproža dualnost mnenj, saj menijo da Notranjski park omogoča dvigovanje ekološke zavesti in odgovornosti preko izobraževanja, vendar dvomijo v turiste in njihovo pripravljenost do izobraževanja. Strategija razvoja trajnostnega turizma v občini Cerknica (Občina Cerknica, 2021a) navaja, da ciljna skupina turistov, ki jo želi

privabiti, ceni naravo in se je pripravljena izobraževati, česar glede na raziskavo lokalno prebivalstvo ne zaznava. Nadalje so pri zahtevi sodelovanje vseh deležnikov izražali predvsem nezadovoljstvo, ker se v veliki večini čutijo izključene in premalo podučene o vidikih te zahteve. Strategija razvoja trajnostnega turizma v občini Cerknica (Občina Cerknica, 2021a) navaja, da želi upoštevati tudi lokalno prebivalstvo; glede na raziskavo lokalni prebivalci tega ne zaznavajo, kar v njih sproža nezadovoljstvo.

Glede na starost in lokacijo so se med analizo intervjujev pojavile določene povezave, in sicer je največ negativnih mnenj imela starostna skupina nad 60 let na lokaciji Cerkniško jezero pod kategorijo naravno in ekonomsko okolje. Na tej lokaciji je tudi turizem najbolj razvit in prihaja največje število obiskovalcev, zato so tudi intervjuvanci podali najostrejša mnenja. Na drugi strani pa je največ pozitivnih mnenj imela starostna skupina mladi do 20 let, ki so največ negativnih mnenj izrazili v kategoriji ekonomsko okolje. Drugih relevantnih povezav glede na starost in lokacijo med raziskavi ni bilo zaznanih.

Na koncu lokalno prebivalstvo ni zadovoljno z razvojem turizma v Notranjskem parku, saj je bilo iz intervjujev zbranih več kod o nezadovoljstvu in negativnih mnenj kot pozitivnih pri stebrih in pri zahtevah. Največ negativnih kod je bilo zbranih pri kategorijah ekonomsko okolje in sodelovanje vseh deležnikov, kjer je lokalno prebivalstvo poudarjalo predvsem izključenost. Razvoj turizma in strategija za razvoj mora torej lokalno prebivalstvo bolj konkretno vključiti, da bo to v končnem zadovoljno z razvojem turizma v Notranjskem parku.

7.6 Omejitve in priporočila za nadaljnje raziskave

Ena izmed omejitev raziskave je omejen vzorec intervjuvancev, ki je bil zaradi narave raziskave močno prilagojen in specifično izbran. To posledično onemogoči širino izbora možnih oseb in pridobivanja bolj raznolikih mnenj. Zaradi kvalitativne raziskave je bila zaznana tudi omejitev subjektivnosti pri izbiranju intervjuvancev, vrednotenju in analiziranju podatkov. Med izvedbo raziskave je nastal problem, da so nekatere izbrane osebe, ki so ustrezale vzorcu, odklonile intervju in pri raziskavi niso želele sodelovati. Prav tako so nekateri intervjuvanci imeli težavo pri razumevanju nekaterih vprašanj in so zato potrebovali podvprašanja in dodatno vodenje. Priporočila za nadaljnje raziskave so izbira večjega števila oseb pri opravljanju intervjujev, vzpostavitev večje objektivnosti pri raziskovanju in pridobiti večji odziv s strani intervjuvancev z bolj jasno razlago, zakaj bo intervju uporabljen, in odstraniti morebitne nejasnosti pri vprašalniku.

8 SKLEP

V zaključni strokovni nalogi sta predstavljena vidik in mnenje lokalnega prebivalstva o njihovem zadovoljstvu ob razvoju turizma v Notranjskem parku. Ker turizem postaja čedalje bolj dostopen, se število turistov povečuje; s tem se večajo tudi vplivi turizma na lokalno

prebivalstvo. Ti so opredeljeni kot kulturni, družbeni, ekonomski in naravni; vsak izmed njih ima tako pozitivne kot negativne vplive na lokalno prebivalstvo (Uslu in drugi, 2020, str. 3–4). Zaradi večanja prihodov turistov je pomemben tudi koncept trajnostnega razvoja turizma, ki je definiran v treh stebrih in treh zahtevah, na katerih je postavljen tudi okvir za raziskavo. Ker je izbrano področje raziskovanja Notranjski park, so v zaključni nalogi predstavljena tudi zavarovana območja in naravni parki ter kako se je v zgodovini razvoja turizma v naravnih parkih ta spreminjal. Kot navajajo Lisjak in drugi (2020), je na začetku bila v ospredju maksimizacija dobička; nato se pojavi tudi vidik zaščite naravnega okolja in ohranjanja biodiverzitete; šele kasneje začnejo vključevati tudi lokalno prebivalstvo, katerega odnos do ustanovitve naravnih parkov je pogosto pogojen z ugodnostmi, ki jih pridobijo. Predstavljeni so tudi cilji za razvoj turizma v Notranjskem parku, ki želijo v končnem glede na strategijo razvoja trajnostnega turizma v občini Cerknica (Občina Cerknica, 2021a) povečati prihode, povečati prihodke iz turizma, nadgraditi turistično ponudbo in postati evropsko prepoznavna trajnostna upravljana destinacija, ki bo v ponos lokalnemu prebivalstvu – vse to ob upoštevanju tako zadovoljstva obiskovalcev kot lokalnega prebivalstva.

Na koncu menim, da je bil v zaključni nalogi dosežen namen analizirati zadovoljstvo prebivalcev, kar je bilo izvedeno z intervjuji. Prav tako je bila v nalogi pregledana teoretična stran trajnostnega razvoja turizma, vplivov turizma na lokalno prebivalstvo ter turizma v Notranjskem regijskem parku. Menim, da je bil dosežen tudi cilj, saj so odgovori bili s kodiranjem kategorizirani glede na tri stebre in tri zahteve; v kategorijah je bilo predstavljeno zadovoljstvo ali pa nezadovoljstvo lokalnih prebivalcev. Predstavljeni so bili tudi konkretni predlogi s strani lokalnih prebivalcev, kot je vstopnina, nadzor nad onesnaževanjem in spoštovanjem pravil, več obveščanja lokalnih prebivalcev o njihovih možnostih, več raznolikih nastanitev za obiskovalce za njihovo zadovoljstvo in bolj interaktivno ekološko izobraževanje. Predlogi in zaključna strokovna naloga lahko pomaga tistim, ki delajo na strategiji razvoja turizma in si želijo dodano vrednost vpogleda mnenj lokalnega prebivalstva, pridobljenih z intervjuji v raziskavi.

LITERATURA IN VIRI

1. Alshenqeeti, H. (2014, 31. marec). *Interviewing as a Data Collection Method: A Critical Review*.
https://web.archive.org/web/20190218193515id_/http://pdfs.semanticscholar.org/1006/b754452c54f83d26a361ec152d3fdbfe70c0.pdf
2. Ferik, M. in Stepišnik, U. (2011). *Geomorfološke značilnosti Rakovega Škocjana*. Založba ZRC.
3. Glup, M. (2021). Tourism's Impacts on Local Populations. *Nebraska Anthropologist*, 29, 54–58.
<https://digitalcommons.unl.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1194&context=nebanthro>

4. Gómez, L. A., Palomo, R. D., Gámez, F. M. in Revilla, R. M. (2021, 19. februar). *Sustainable Tourism Development and Economic Growth: Bibliometric Review and Analysis*. <https://www.mdpi.com/2071-1050/13/4/2270>
5. Ministrstvo za naravne vire in prostor. (brez datuma). *Naravni parki, naravni rezervati in naravni spomeniki*. <https://www.gov.si teme/naravni-parki-naravni-rezervati-in-naravni-spomeniki/>
6. Kordeš, U. in Smrdu, M. (2015). *Osnove kvalitativnega raziskovanja*. Založba Univerze na Primorskem.
7. Lesjak, M., Sikošek, M. in Kerma, S. (2020). *Tematski turizem: teoretični in aplikativni primeri oblik turizma v svetu in Sloveniji*. <https://www.hippocampus.si/ISBN/978-961-293-042-4.pdf>
8. Mayer, M. in Vogt, L. (2016, 28. november). *Economic effects of tourism and its influencing factors: An overview focusing on the spending determinants of visitors*. <https://www.degruyter.com/document/doi/10.1515/tw-2016-0017/html>
9. Mežan, U. (2021, 21. junij). *Zavarovana območja*. <https://kazalci.arso.gov.si/sl/content/zavarovana-obmocja-5>
10. Naravni parki Slovenije. (brez datuma). *Notranjski regijski park*. <https://www.naravniparkislovenije.si/slo/naravni-parki/notranjski-regijski-park>
11. Nepal, S. K. in Weber, K. E. (1995). Managing resources and resolving conflicts: national parks and local people. *International Journal of Sustainable Development and World Ecology*, 2(1), 13–15. <https://www.tandfonline.com/doi/citedby/10.1080/13504509.1995.10590662?scroll=top&needAccess=true&role=tab>
12. Notranjski park. (brez datuma). *O parku*. <https://www.notranjski-park.si/o-parku>
13. Občina Cerknica. (2021a). *Strategija razvoja trajnostnega tuzima v občini Cerknica 2021 – 2026*. <https://www.cerknica.si/DownloadFile?id=428239>
14. Občina Cerknica. (2021b). *Analiza stanja turizma v Občini Cerknica*. <https://www.cerknica.si/DownloadFile?id=428238>
15. Purvis, B., Mao, Y. in Robinson, D. (2018, 3. september). *Three pillars of sustainability: in search of conceptual origins*. <https://link.springer.com/article/10.1007/s11625-018-0627-5#citeas>
16. Rakesh, G. (2016). Methodology for research. *Indian Journal of Anaesthesia*, 60(9), 640–642. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC5037944/>
17. Ramkissoon, H. (2020, 23. december). *Perceived social impacts of tourism and quality-of-life: a new conceptual model*. <https://www.tandfonline.com/doi/citedby/10.1080/09669582.2020.1858091?scroll=top&needAccess=true&role=tab>
18. Sanagustín, M. V., Tobar, B. L. in Ravina R. (2020, 24. april). *Happiness and Cultural Tourism: The Perspective of Civil Participation*. <https://www.mdpi.com/2071-1050/12/8/3465>
19. Shahrukh, K., Muhammad, S. A., Ramayah, T., Hwang, J. in Insin, K. (2019, 7. november). *Community Empowerment and Sustainable Tourism Development: The*

- Mediating Role of Community Support for Tourism.* <https://www.mdpi.com/2071-1050/11/22/6248>
20. Statistični urad Republike Slovenije – SURS. (2022). *Prihodi in prenočitve domačih in tujih turistov, občine, Slovenija, letno.* <https://pxweb.stat.si/SiStatData/pxweb/sl/Data/-/2164525S.px/table/tableViewLayout2/>
  21. Statistični urad republike Slovenije – SURS. (2023). *Prebivalstvo po spolu in po starosti, občine in naselja, Slovenija, letno.* <https://pxweb.stat.si/SiStatData/pxweb/sl/Data/-/05C5003S.px/table/tableViewLayout2/>
  22. Streimikiene, D., Svagzdiene, B., Jasinskas, E. in Simanavicius, A. (2020, 22. avgust). *Sustainable tourism development and competitiveness: The systematic literature review.* <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.1002/sd.2133>
  23. Tolkach, D. in Pratt, S. (2019, 12. junij). *Globalisation and cultural change in Pacific Island countries: the role of tourism.* http://repository.usp.ac.fj/12804/1/Globalisation_and_cultural_change.pdf
  24. UNWTO. (brez datuma). *Sustainable development.* <https://www.unwto.org/sustainable-development>
  25. Uslu, A., Alagöz, G. in Güneş, E. (2020, 30. junij). *Socio-cultural, Economic, and Environmental Effects of Tourism from the Point of View of the Local Community.* <https://jots.cz/index.php/JoTS/article/view/147/85>
  26. Veenvliet, K. J., Ivanić, K. in Sekulić, G. (2018). *Analiza koristi zavarovanih območij v Sloveniji.* http://d2ouvy59p0dg6k.cloudfront.net/downloads/pa_bat_slo_version_final.pdf
  27. Walpole, J. M. in Goodwin, J. H. (2002, 10. maj). *Local attitudes towards conservation and tourism around Komodo National Park, Indonesia.* <https://www.cambridge.org/core/journals/environmental-conservation/article/abs/local-attitudes-towards-conservation-and-tourism-around-komodo-national-park-indonesia/EED60CA302389D581A99C167DE01BCAF>
  28. Walters, J. L. in Čivić, K. (2013, 26. januar). *European protected areas: Past, present and future.* <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S161713811200115X>
  29. Wolf, D. I., Croft, B. D. in Green, J. R. (2019, 6. september). *Nature Conservation and Nature-Based Tourism: A Paradox?* <https://www.mdpi.com/2076-3298/6/9/104>
  30. Zavod Republike Slovenije za varstvo narave. (brez datuma). *Zavarovana območja.* <https://zrsvn-varstvonarave.si/kaj-varujemo/zavarovana-obmocja/>
  31. Zeleni Kras. (brez datuma). *Raziskovanje Križne jame s čolnom.* <https://www.zelenikras.si/podzemlje/2018022308570079/raziskovanje-krizne-jame-s-colnom/>

PRILOGE

Priloga 1: Tabela kodiranja

Raziskovalno vprašanje	Kategorija		
Kako z vidika lokalnega prebivalstva trije stebri trajnostnega razvoja vplivajo na razvoj turizma v Notranjskem regijskem parku?	Kategorija 1: naravno okolje	Kategorija 2: družbeno kulturno okolje	Kategorija 3: ekonomsko okolje
	<p>Nezadovoljstvo ob turizmu, ker nobena oblika ni primerna in škoduje naravi.</p> <p>Nezadovoljstvo o uporabi naravnega okolja za namene turizma.</p> <p>Nezadovoljstvo ob zaznavanju onesnaževanja okolja.</p> <p>Zadovoljstvo o primerni uporabi naravnega okolja.</p> <p>Zadovoljstvo ob opažanju visoke biodiverzitete.</p> <p>Nezadovoljstvo, ker turizem ne uporablja naravnega okolja optimalno v jami, ker je ta preveč občutljiva.</p> <p>Negativno mnenje, da turizem samo izkorišča naravo.</p> <p>Nezadovoljstvo ob opažanju, da obiskovalci ne spoštujejo pravil parka.</p> <p>Nezadovoljstvo zaradi uničevanja okolja s strani turistov in lokalnega prebivalstva.</p> <p>Zadovoljstvo ob trenutnem številu turistov, ki</p>	<p>Nezadovoljstvo zaradi prenasičenosti javnih storitev.</p> <p>Zadovoljstvo, ker turizem vzbuja zanimanje za kulturo.</p> <p>Zadovoljstvo zaradi spodbujanja medkulturnega razumevanja med starejšimi občani in tujci.</p> <p>Zadovoljstvo, ker turizem spodbuja medkulturno razumevanje.</p> <p>Nezadovoljstvo ob morebitnem masovnem turizmu.</p> <p>Zadovoljstvo, ker turisti pomagajo ohranjati lokalno kulturo.</p> <p>Zadovoljstvo ob primerni uporabi izgrajene dediščine na območju.</p> <p>Zadovoljstvo ob opažanju veliko tujih obiskovalcev.</p> <p>Zadovoljstvo ob primerni uporabi izgrajene in kulturne dediščine.</p> <p>Pozitivni občutek, da turizem pripomore k toleranci med kulturami.</p>	<p>Spodbuja razvoj turizma iz ekonomskih razlogov.</p> <p>Nezadovoljstvo zaradi premalo delovnih mest.</p> <p>Nezadovoljstvo, ker turizem trenutno omogoča premalo dolgoročnih ekonomskih koristi.</p> <p>Nezadovoljstvo, ker turizem trenutno ne izkorišča polnih zmožnosti.</p> <p>Zadovoljstvo ob opažanju ekonomske uspešnosti lokalnih turističnih ponudnikov.</p> <p>Nezadovoljstvo zaradi občutka osebne izključenosti iz ekonomskih koristi turizma.</p> <p>Želja po boljši usmerjenosti dohodkov iz naslova turizma tako za potrebe lokalnega prebivalstva kot turistov.</p> <p>Nezadovoljstvo, ker ne zaznava dovolj ekonomskih koristi z naslova turizma.</p> <p>Občutek izključenosti iz ekonomskih koristi kot lokalni prebivalec.</p>

Priloga 1: Tabela kodiranja (nad.)

	omogočajo optimalno uporabo naravnega okolja.	<p>Nezadovoljstvo, ker ne vidi smisla v kulturnem povezovanju.</p> <p>Nezadovoljstvo, ker ne zaznava dovolj medkulturne izmenjave.</p> <p>Nezadovoljstvo ob zaznavi prenasičenosti javnega prometa.</p> <p>Pozitivno mnenje, da se kultura ohranja zaradi turizma.</p>	<p>Nezadovoljstvo, ker zaznava premalo ekonomskih možnosti na območju.</p> <p>Nezadovoljstvo ob zaznavanju premalo poklicev v turizmu za prihodnje generacije.</p> <p>Nezadovoljstvo, ker ne zaznava zadostnih ekonomskih učinkov.</p> <p>Zadovoljstvo ob zaznavi ekonomskih koristi turizma.</p>
Kako z vidika lokalnega prebivalstva tri zahteve trajnostnega razvoja vplivajo na razvoj turizma v Notranjskem regijskem parku?	Kategorija 4: zadovoljstvo obiskovalcev	Kategorija 5: ekološko izobraževanje	Kategorija 6: sodelovanje vseh deležnikov
	<p>Zaznavanje zadovoljstva s strani turistov, zaradi naravnih lepot</p> <p>Opažanje nezadovoljive ponudbe nastanitev na območju.</p> <p>Opažanje premalo raznolikih ponudb nastanitev na območju.</p> <p>Zaznavanje nezadovoljstva s strani turistov, zaradi pomanjkanja turističnih aktivnosti.</p> <p>Opažanje pomanjkanja turistične ponudbe v vseh pogledih.</p>	<p>Zadovoljstvo ob omogočanju možnosti za ekološko izobraževanje.</p> <p>Zaznavanje omogočanja ekološkega izobraževanja preko tabel.</p> <p>Nezadovoljstvo ob zaznavanju nezainteresiranosti turistov v ekološko izobraževanje</p> <p>Zaznavanje omogočanja ekološkega izobraževanja preko učne poti.</p> <p>Nezadovoljstvo ker izobraževanje na lokaciji ni dovolj poglobljeno.</p>	<p>Nezadovoljstvo zaradi nezavedanja o postopku razvoja turizma.</p> <p>Nezadovoljstvo zaradi občutka izključenosti.</p> <p>Nevednost o možnosti sodelovanja.</p> <p>Zaznavanje vključenosti lokalnih prebivalcev ob razvoju turizma.</p> <p>Občutek upoštevanosti pri razvoju turizma.</p> <p>Zaupanje v primerno načrtovanje in vključevanje s strani pristojnih oseb za razvoj turizma.</p>

	<p>Zaznavanje zadovoljstva obiskovalcev.</p>	<p>Očutek dvoma v uspešno ekološko izobraževanje.</p> <p>Zadovoljstvo ob zaznavanju ekološkega izobraževanja.</p>	<p>Zaznava vključenost samo oseb, ki delajo v turizmu.</p> <p>Opaža potrebo po dodatnem obveščanju javnosti o njihovih možnostih.</p> <p>Nezadovoljstvo, ker ne zaznava sodelovanja vseh deležnikov.</p> <p>Nezanimanje za organizacijo in razvoj turizma.</p>
--	--	---	--

Vir: lastno delo na podlagi intervjujev.